

ПРИНЦИПИ ТА КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ АВТЕНТИЧНИХ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ І ВІДЕОФРАГМЕНТІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Р. О. Ніщик

Київський національний лінгвістичний університет

У статті описуються принципи відбору автентичних відеоматеріалів для навчання майбутніх філологів англійської мови. Виокремлюються принципи відбору автентичних художніх фільмів для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням фразеологічних одиниць. Наводяться критерії відбору відеофрагментів.

Ключові слова: принципи відбору автентичних художніх фільмів, критерії відбору відеофрагментів, майбутні філологи.

Р. А. Нищик. Принципы и критерии отбора автентичных художественных фильмов и видеофрагментов для обучения будущих филологов англоязычному говорению с использованием фразеологических единиц. В статье рассматриваются принципы отбора автентичных видеоматериалов для обучения будущих филологов англійському языку. Вычленяются принципы отбора автентичных художественных фильмов для обучения будущих филологов англоязычному говорению с использованием фразеологических единиц. Приводятся основные критерии отбора видеофрагментов.

Ключевые слова: принципы отбора автентичных художественных фильмов, критерии отбора видеофрагментов, будущие филологи.

R. Nishchik. Principles and Criteria of Authentic Feature Films and Video Fragments Selection for Teaching Future Philologists English Speaking with Phraseological Units. The article deals with the principles of authentic videomaterial selection for teaching English speaking to future philologists. It also represents the principles of authentic feature films selection, as well as, provides the main criteria for video fragments selection.

Key words: principles of authentic feature films selection, criteria of video fragments selection, future philologists.

Проблемою відбору автентичних художніх фільмів (АХФ) для занять з іноземної мови (ІМ) займалися багато науковців (Бичкова Н. І., Волошинова Л. В., Кіржнер С. Е., Новоградська-Морська Н. А., Пащук В. С., Плеханова М. В., Сунцова Є. М., Чужик А. С., Яхнюк Т. О., Arcario P., Roell Ch., Stempleski S. та ін.). Незважаючи на те, що вже існують дослідження в галузі використання АХФ для навчання студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ) англomовного говоріння (Кіржнер С. Е., Пащук В. С., Сунцова Є. М., Чужик А. С.), на сьогоднішній день залишається недослідженим питання використання АХФ як засобу для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням фразеологічних одиниць (ФО).

Відсутність наукових праць з цієї проблеми робить актуальною мету даної статті, яка полягає у виділенні **принципів та критеріїв відбору відеоматеріалів для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО на матеріалі АХФ.**

Передусім визначимо поняття “принципи відбору” автентичних матеріалів. М. В. Плеханова [12, с. 56] розуміє принципи відбору як концептуальну позицію, на основі якої здійснюється сам процес відбору. Спираючись на це визначення, ми підтримуємо думку С. Е. Кіржнер [9, с. 62] щодо віднесення принципів відбору АХФ до основних дидактичних та методичних положень, а також до вимог, котрі потрібно враховувати в процесі відбору навчального матеріалу.

Щоб визначитись із принципами відбору АХФ, ми звернулися до методичної літератури (Смелякова Л. П., Бичкова Н. І., Кіржнер С. Е., Пашук В. С., Яхнюк Т. О., Arcario P., Opp-Beckman L., Klinghammer S. J., Tomalin B.), а також зробили аналіз проведеного нами анкетування серед 235-ти студентів і 46-ти викладачів трьох ВНЗ України (Волинський національний університет ім. Лесі Українки (зараз – Східноєвропейський національний університет), Київський національний лінгвістичний університет, Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка). Анкета стосувалася проблеми використання АХФ на заняттях з англійської мови (АМ). В одному із запитань респондентам пропонувалося навести приклади тих фільмів, серіалів і сіткомів (комедійних серіалів із середньою тривалістю 20 хвилин), які варто використовувати на заняттях з ІМ. Отримані відповіді стали нам в пригоді, і в результаті було проаналізовано близько 157-ми фільмів, 6-ти серіалів, 7-ми сіткомів для їх подальшого відбору.

Аналізуючи дослідження наших попередників, ми, в першу чергу, ознайомилися з роботою Л. П. Смелякової [16]. Праця Л. П. Смелякової є ґрунтовною, тому стала основою всіх подальших досліджень використання автентичних матеріалів на занятті з ІМ (Бичкова Н. І., Кіржнер С. Е. Пашук В. С., Подосиннікова Г. І. та ін.). Можна виділити п'ять основних принципів відбору автентичних художніх творів (АХТ) за Л. П. Смеляковою.

1. Принцип відбору іншомовних художніх творів за ступенем естетичного впливу на читача [16, с. 6]. Цей принцип охоплює: 1) врахування психологічних аспектів виховання читача іншомовної художньої літератури (емоційна готовність студентів сприймати АХТ, кореляція якості АХТ зі всіма рівнями вторинної мовної особистості, якими є студенти, що вивчають ІМ, врахування всіх компонентів мотивації прочитання АХТ в мовному ВНЗ: потреби студентів у новій, цікавій і захопливій інформації, прагнення студентів до розширення знань про країну вивчуваної мови); 2) взаємодія компонентів художнього твору на його (твору) сприймання; 3) потенціал естетичної взаємодії художніх творів.

2. Принцип відбору АХТ за соціокультурним потенціалом. За цим принципом враховують: 1) розгляд АХТ як джерела соціокультурної інформації; 2) систематизацію соціокультурної інформації в англомовних АХТ [16, с. 30]; 3) врахування соціокультурного потенціалу АХТ [16, с. 42].

3. Системно-літературний принцип складання корпусу АХТ [16, с. 49]. Окрім позитивного емоційного ставлення до художньої літератури, студенти повинні мати повне і системне уявлення про художню літературу нації, мова якої вивчається. Тому слід використовувати не ізольовані художні твори, а цілий корпус творів, які складають певну систему. Цей принцип розглядає питання 1) часової співвіднесеності художніх творів; 2) національний характер літератури; 3) системно-художні характеристики художніх творів; 4) системно-літературний потенціал корпусу художніх творів.

4. Вокабулярно-стилістичний принцип складання корпусу АХТ [16, с. 69]. Цей принцип виділяє: 1) характеристику англomовного мовлення в плані його сприйняття; 2) врахування вокабулярно-стилістичного потенціалу корпусу АХТ.

5. Принцип відбору художніх творів за “усномовленнєвим” потенціалом [16, с. 86]. Цей принцип розкриває питання, пов'язані з: 1) основними видами усномовленнєвих висловлювань на основі АХТ; 2) усномовленнєвим потенціалом художніх творів.

Як бачимо, класифікація Л. П. Смелякової є дуже докладною і охоплює принципи, що також можна застосувати в дослідженнях АХФ. Саме тому доробок Л. П. Смелякової вплинув на роботу Н. І. Бичкової [3], яка досліджувала питання використання АХФ на заняттях з ІМ. Н. І. Бичкова виділила такі принципи відбору АХФ [3, с. 596]:

- 1) за ступенем морально-етичного впливу на студентів;
- 2) за їхньою мотиваційною та естетичною цінністю;
- 3) згідно з соціокультурним потенціалом АХФ;

4) з урахуванням вокабуляру кінофільму і лексику студентів різних ступенів навчання [3, с. 596].

Слідом за Н. І. Бичковою свої принципи відбору АХФ для навчання студентів ІМ запропонувала В. С. Пащук [11]. При вирішенні питання відбору АХФ В. С. Пащук керувалася такими об'єктивними категоріями:

1. Студент: система його мотивів, установок, інтересів і потреб; його вербально-семантичний рівень та соціокультурні знання [11, с. 72];

2. АХФ: жанрова різноманітність та соціокультурний потенціал фільмів, відображення в них національного характеру, історії та культури мови, яка вивчається; вимоги до слухової та зорової модальності АХФ [11, с. 72–73];

3. Навчальна програма: теми, запропоновані чинною програмою з практики усного та писемного мовлення для мовних спеціальностей ВНЗ [11, с. 74].

В. С. Пащук виділила такі принципи відбору АХФ (принципи визначаються категорією “студент”, категорією “АХФ”, категорією “навчальна програма”) [11]:

1) принцип урахування ступеня морально-естетичного впливу АХФ на глядача-студента;

2) принцип урахування приблизної відповідності вокабулярно-семантичного рівня студентів вокабулярові АХФ;

3) принцип наявності соціокультурної інформації у фільмі та кореляції з обізнаністю студентів з нею;

4) принцип урахування компонентів мотивації студентів мовних спеціальностей ВНЗ [11, с. 74].

Принципи, що визначаються категорією АХФ [11]:

1) принцип жанрової різноманітності;

2) принцип відбору АХФ за їх соціокультурним потенціалом;

3) принцип відображення у фільмі специфічних національних проблем;

4) принцип режисерської та виконавської довершеності;

5) принцип значення для національної культури [11, с. 74].

Принцип відповідності/невідповідності тематиці визначається категорією “навчальна програма” [11, с. 74].

Таким чином, В. С. Пащук виділяє десять принципів відбору АХФ, що ґрунтуються на трьох об'єктивних категоріях: студент, АХФ, навчальна програма.

Наведемо одну класифікацій принципів відбору відеоматеріалів зарубіжних дослідників. Л. Опп-Бекман і С. Дж. Клінхамер [21] рекомендують відбирати відеоматеріали для використання на заняттях з ІМ за такими принципами:

1) відповідність віковій категорії студентів щодо їхніх інтересів, а також їхньому мовному рівню;

2) наявність прикладів, що стосуються теми заняття та демонструють автентичне використання мови;

3) доступність відеоматеріалів;

4) дотримання високої якості відеоматеріалів;

5) придатність відеоматеріалів для використання на заняттях як засіб створення атмосфери, наближеної до автентичної (виконання завдань, схожих на автентичні) [21, с. 85].

Як бачимо, принципи відбору АХФ здебільшого перегукуються у дослідженнях різних науковців. Це відбувається тому, що всі принципи є логічними і більшість з них можна назвати універсальними принципами відбору АХФ для навчання ІМ студентів.

Коротко окресливши принципи відбору АХФ, що пропонуються в роботах інших дослідників, розглянемо детальніше принципи відбору АХФ, які ми виокремлюємо для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО. В результаті аналізу досліджень наших

попередників ми дійшли висновку, що для нашого дослідження важливими є вісім принципів відбору АХФ. Менша кількість принципів не здатна охопити всю специфіку відбору АХФ для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО.

1. Принцип автентичності АХФ [4, с. 34; 9 с. 65], який передбачає, що відібрані АХФ були створені носіями мови для перегляду носіями мови і не призначалися як навчальний матеріал на заняттях з ІМ. За визначенням О. Ю. Бочкарьової [4, с. 34], автентичні матеріали характеризуються такими ознаками, як зв'язність, інформативна і емоційна насиченість, урахування потреб та інтересів реципієнта. Автентичність АХФ цінна тим, що дає змогу викладачу створити за занятті атмосферу, наближену до реальної життєвої ситуації представників англomовного національно-культурного простору.

Наступний принцип відбору АХФ стосується тем, що розкриваються в сюжеті фільмів.

2. Принцип відбору АХФ відповідно до тематики, представленої у типовій програмі.

Відповідно до основних цілей типової програми [13] всі теми розподіляються на чотири блоки: "Людина"; "Сучасне життя"; "Англomовний світ та Україна"; "Професійно-педагогічна діяльність".

Студенти II-III курсів працюють над темами блоків "Англomовний світ та Україна", "Сучасне життя". Робота над темами з блоку "Професія" починається з другого семестру III року навчання [13, с. 5].

Оскільки експериментальна перевірка запропонованої нами моделі навчання планується на факультеті германської філології КНЛУ, детальніше розглянемо теми [14; 15] для навчання студентів II-III курсів факультету германської філології КНЛУ. Разом з темами наведемо приклади фільмів, які ми пропонуємо.

КНЛУ, факультет германської філології, II курс:

1) Вибір професії (Choosing a Career): *Freedom Writers (2007), Friends (Season 6, Episode 4) (1994-2004), Mona Lisa Smile (2003)*;

2) Здоров'я і медицина (Health and Medical Care): *A Beautiful mind (2001), What to Expect When You Are Expecting (2012), The Seven Pounds (2008)*;

3) Вільний час і спорт (Leisure and Sports): *Cutting Edge. Going for the Gold (2006), Peaceful Warrior (2006), The Big Bang Theory (Season 6, Episode 4) (2007)*;

4) Міста та країни (Cities and Countries): *New York Minute (2004), Sweet Home Alabama (2002), Winning London (2001)*;

5) Подорожі (On the Move): *Chasing Liberty (2004), The Holiday (2006), Eat. Pray. Love (2010)*;

6) Театр (Theatre): *Being Julia (2004), Friends (Season 8, Episode 19, 20) (1994-2004), High School (2006)*.

КНЛУ, факультет германської філології, III курс:

1) Англійська мова в світі (English in the World): *The Adventure of English (2002-тричає), The King's Speech (2010), The Leap Year (2010)*;

2) Світ кіно (Cinema): *Friends (Season 7, Episode 23) (1994-2004), One Tree Hill (Season 7, Episode 16) (2003-2012), The Big Bang Theory (Season 4, Episode 14) (2007)*;

3) Освіта (Education): *Sydney White (2007), Larry Crowne (2011), Gilmore Girls (Season 4, Episode 2) (2002-2007)*;

4) Мистецтво (Art): *August Rush (2007), Vicky Christina Barcelona (2008), Water for Elephants (2011)*;

5) Людина і характер (Man and His Character): *Life as We Know It (2010), Pay It Forward (2000), Remember Me (2010)*;

6) Людина і природа (Man and Nature): *The Day After Tomorrow (2004), New in Town (2008), Erin Brockovich (2000)*.

Ці АХФ насичені соціокультурною інформацією і демонструють ФО в природних ситуаціях їх вживання, що підводить нас до наступного принципу відбору АХФ.

3. Принцип відбору АХФ за соціокультурним потенціалом та національною приналежністю. Л. П. Смелякова [16, с. 42] вказує на те, що при відборі автентичних матеріалів слід зважати на такі три показники їх використання. По-перше, це внесок, який англomовні АХФ здатні зробити в розширення іншокультурного тезауруса студента-глядача, в збагачення предметного змісту його висловлювань за рахунок соціокультурної інформації, тобто її представленості в тексті. Наявність у текстах АХФ англomовних ФО, демонстрація їх вживання носіями мови пробудять інтерес студентів до імітації зразків автентичного мовлення. По-друге, слід зважати на характер презентації соціокультурної інформації в тексті АХФ з точки зору її сприйняття студентами у процесі перегляду АХФ. По-третє, важливим аспектом соціокультурної інформації є змістове навантаження, яке соціокультурна інформація вносить у текст АХФ [16, с. 43], що знайомлять студентів з устроєм життя людей в англomовних країнах і, будучи створеними для носіїв мови, порушують питання, актуальні для носіїв мови. Особливості сучасного англійського мовлення можуть бути представлені в АХФ на фонетичному, лексичному і граматичному рівнях. Насиченість АХФ англomовними ФО, що широко використовуються у сучасному англomовному суспільстві, робить АХФ ефективним засобом для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО.

Принцип відбору АХФ за національною приналежністю та соціокультурним потенціалом враховує змістовно-когнітивний аспект АХФ, що співвідноситься з лінгвокогнітивним рівнем студента як мовної особистості – його тезаурусом, в якому відбивається образ світу або система знань про світ. Згідно з цим принципом АХФ повинен розглядатися з точки зору іншокультурної інформації, яка в ньому міститься, того внеску, що здійснює АХФ у пізнання країни та її народу [3]. Соціокультурну інформацію варто подавати поступово впродовж всього періоду підготовки майбутніх філологів.

Водночас цей принцип передбачає опис життя представників не всіх англomовних націй, а лише американців та британців. Необхідність цього принципу викликана тим фактом, що на сьогоднішній день існує низка художніх фільмів, відзнятих АМ, які зображують життя та культурні традиції інших народів. Прикладами можуть бути фільми *The Joy Luck Club (1989)*, де замальовується життя китайських емігрантів в США, *The Brick Alley (2007)* – опис життя емігрантів з Бангладеш в Лондоні, *Аe Fond Kiss (2004)* – культурно-релігійні протиріччя між представниками арабських країн та британцями, *Hidalgo (2004)* – опис арабських культурних традицій. Натомість ми пропонуємо використовувати фільми, де замальовується життя, побут та національні традиції британців і американців. До таких фільмів належать, наприклад, *The Leap Year (2010)*, *Made of Honor (2008)*, *William and Kate (2011)*, *Remember Me (2010)*, *New in Town (2008)*, *Proposal (2009)* та ін. Виняток за цим принципом складають фільми про Україну, оскільки, наприклад, тематика вивчення АМ на II курсі факультету перекладачів передбачає вивчення теми “Україна. Київ”. Основна ідея цього принципу полягає в необхідності розмежування англomовних АХФ, які зображують життя і побут тих націй, на основі яких відбувається вивчення АМ, та тих народів, для яких АМ не є рідною.

Наступний принцип враховує специфічні інтереси студентів II-III років навчання.

4. Принцип відповідності АХФ віковим і гендерним уподобанням майбутніх філологів. Цей принцип передбачає необхідність врахування тих факторів, що, по-перше, мовними спеціальностями у ВНЗ оволодівають здебільшого представниці жіночої статі, а по-друге, слід враховувати цільову аудиторію нашого дослідження – студенти II-III років навчання. Відповідно необхідно добирати АХФ, де порушуються проблеми, що цікавлять молодь 18–20-ти років. До списку таких проблем можна віднести навчання і побут ровесників за кордоном, вибір майбутньої професії, здоров'я, духовний розвиток, власні мистецькі вподобання, питання із соціальної сфери, представлені в особливостях взаємовідносин людей на різних рівнях: виборі друзів, майбутнього чоловіка/дружини, стосунки з ровесниками, колегами тощо.

За даними проведеного нами анкетування 30,4% відсотків опитаних студентів надають перевагу комедіям, 14,4% – мелодрамам, 12,6% – пригодницьким фільмам, 8,2% – психологічним фільмам, 7,8% – історичним фільмам, 6,9% – фантастичним фільмам, 6,6% – детективам, 6,4% – документальним фільмам, 6,2% – трилерам.

Варто зазначити, що уподобання хлопців та дівчат стосовно вибору АХФ дещо відрізняються, оскільки представники чоловічої статі, як правило, надають перевагу пригодницьким фільмам, трилерам, де зображується певна доля жорстокості та брутальності як у сюжеті, так і у виборі мовних засобів вираження, фільмам із своєрідним почуттям гумору (*Borat (2006)*, *Inglorious Bastards (2009)*, *Movie 43 (2013)*, *Little Britain (2003-2006)*, *Babylon 5 (1994-1998)*). Натомість дівчатам здебільшого подобаються розважальні фільми романтичного характеру. Вони надають перевагу романтичним комедіям, мелодрамам, драмам (*Chasing Liberty (2004)*, *The Holiday (2006)*, *The Leap Year (2010)*). У сучасній розмовній АМ існує спеціальний термін для позначення подібних фільмів “chick flick”, що означає “фільми для жіночої аудиторії”.

Таким чином, для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО на матеріалі АХФ ми обираємо комедії, мелодрами, драми, загалом фільми, здатні задовольнити естетичні потреби глядацької аудиторії, необхідність врахування яких описується у наступному принципі.

5. Принцип відбору АХФ за ступенем естетичного та морально-етичного впливу на глядача-студента [3]. Згідно з цим принципом загальна потреба у перегляді АХФ носієм мови – естетична, до неї більшою чи меншою мірою додається інтелектуальна. Ю. І. Пассов [10, с. 30–35] вказує на те, що духовне багатство – базова характеристика індивідуальності; духовність виступає як спосіб виконання творчої діяльності, креативності. Духовна людина володіє культурою творчої праці, культурою розумного споживання, культурою гуманістичного спілкування, вільною від ксенофобії. У цьому випадку індивідуальність здатна виступати джерелом нового, відрізняється здібністю до творчості, до розширення меж соціальної практики та збагачення культури. У ній інтегруються свобода творчості та відповідальність [3; 9, с. 74].

Як зазначає Н. І. Бичкова [3], мотиви перегляду АХФ рідною мовою – здебільшого розважально-емоційний, естетичний, утилітарно-споживацький, предметно-пізнавальний тощо. Під час перегляду іншомовного АХФ студентами до загальної підготовки додається фахова мовна підготовка. Естетично значущі компоненти художніх творів, якими до певної міри є АХФ, – це гострий динамічний сюжет, психологічна глибина створення персонажів, їхня архетиповість і національна самобутність, імпліцитна авторська модальність, відсутність дидактичності тощо [3, с. 597]. Естетичне задоволення від фільму втілюється в позитивному настрої глядачів, що з'являється при введенні позитивного героя і тих персонажів, які уособлюють архетипи, асоціюються з національним характером. Наприклад, британський національний характер сучасності яскраво прослідковується при перегляді таких АХФ, як *The Queen (2006)*, *William and Kate (2011)*, *The King's Speech (2010)*. Демонстрування британських і американських національних особливостей можна спостерігати у фільмах *The Leap Year (2010)*, *Made of Honor (2008)*, *The Wedding Date (2005)*, у телесеріалі *Friends (Season 4)*.

Наявність великої кількості телесеріалів полегшує процес розуміння національного характеру, оскільки в телесеріалах герої потрапляють у більше розмаїття життєвих ситуацій, процес вирішення яких демонструє особливості англomовної культури. Прикладом телесеріалів, де яскраво змальовуються особливості американського національного характеру є *Friends (1994-2004)*, *Gilmore Girls (2002-2007)*, *One Tree Hill (2003-2012)*, *The Big Bang Theory (2007-триває)*, *Less Than Perfect (2002-2006)*, *How I Met Your Mother (2005-триває)*.

Принцип естетичного та морально-етичного впливу на глядачів передбачає також відбір АХФ з мінімальною кількістю жорстоких, брутальних та вульгарних сцен і відповідної лексики. Він виключає використання АХФ із нецензурною лексикою, сценами насильства, кровопролиття та розпусти. Цей принцип передбачає виховання толерантного ставлення студентів до людей

інших національностей, зокрема носіїв АМ, повагу до різних релігійних традицій, терпимість до проявів культурних особливостей різних соціальних груп, виховання лояльності по відношенню до друзів, рідних і близьких людей, власної країни.

Наступний принцип відбору АХФ стосується жанрів АХФ.

6. Принцип жанрового різноманіття АХФ. Виокремлення принципу із аналогічною назвою можна знайти у дослідженні С. Е. Кіржнер [9, с. 69]. Проте на відміну від С. Е. Кіржнер, яка під цим принципом розуміє АХФ і серіали як один із жанрів відеоматеріалів (вони виділяються з-поміж навчальних та документальних фільмів), ми співвідносимо принцип жанрового різноманіття АХФ із використанням АХФ різних жанрів. Він зумовлюється тим фактом, що (і це підтвердило проведене нами анкетування) не існує єдиного жанру, який би подобався всім студентам без винятку. Тому, визначившись з відсотковим відношенням жанрових уподобань студентів, ми взяли результати опитування за основу для відбору АХФ за їх жанровою характеристикою. Як результат, ми зупинили свій вибір на комедіях (*How to Lose a Guy in 10 Days* (2003), *Sweet Home Alabama* (2002), *Sydney White* (2007)), мелодрамах (*The Seven Pounds* (2008), *Remember Me* (2010), *Life as We Know It* (2010)) та пригодницьких фільмах (*Chasing Liberty* (2004), *The Leap Year* (2010), *What Happens in Vegas* (2009)).

7. Принцип новизни/сучасності АХФ. Ми рекомендуємо відбирати сучасні фільми, що вийшли в прокат не більше 10-15 років тому. Такий вибір полягає, по-перше, у заохоченні студентів спостерігати за сучасним життям людей, які мешкають в англomовних країнах, зокрема Великій Британії та США. Це надає змогу студентам порівнювати сучасне життя, інтереси, проблеми однолітків за кордоном з власними. По-друге, сучасні АХФ дають змогу навчати ФО, які трапляються у сучасній АМ. Безперечно, існують фільми, зняті 20, 30 чи навіть більше років тому, які й сьогодні викликають інтерес молоді. Це, як правило, такі визнані кіношедеври як *How to Steal a Million* (1966), *Casablanca* (1942), *Roman Holiday* (1953), *An Affair to Remember* (1957), *A Postman Always Rings Twice* (1981), *Weekend at Bernie's* (1989) та ін. Варто, звичайно, демонструвати час від часу такі фільми для ознайомлення студентів із класикою світового кіно, але їх постійний перегляд буде студентам нецікавим. Студентам варто знайомитись із сучасним станом життя в англomовних країнах, оволодівати сучасним англійським мовленням, чути неологізми, які з'являються в АМ, особливо серед молоді.

8. Принцип максимального використання/звучання англійського мовлення в АХФ. Під максимальним використанням/звучанням англійського мовлення розуміємо не менше ніж 80-90% від всього тексту АХФ. У таких фільмах, наприклад, як *Real Women Have Curves* (2002), *Hidalgo* (2004), *Monsoon Wedding* (2001) АМ використовується разом з іспанською, арабською мовами та мовою гінді відповідно. Оскільки мета навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО передбачає використання в АХФ лише АМ, ми пропонуємо не використовувати фільми, де персонажі поєднують у своєму мовленні дві та більше мов, а користуються лише АМ стандартизованого британського чи американського варіантів (*Hitch* (2005), *17 Again* (2009), *The Holiday* (2006), *William and Kate* (2011), *What Happens in Vegas* (2009) та ін.

У цілому, описуючи принципи відбору АХФ, ми підтримуємо думку Н. І. Бичкової про те, що принцип відбору АХФ за ступенем естетичного та морально-етичного впливу на студента корелюється з виховною та розвивальною цілями іншомовної освіти. Принцип відбору АХФ згідно з їх соціокультурним потенціалом та національно приналежністю корелюється з пізнавальною метою, а принцип відбору АХФ з урахуванням вокабуляра кінофільму і лексику студентів різних ступенів навчання – з навчальною метою [3].

З огляду на мету нашого дослідження – навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО – і на той факт, що повнометражні фільми тривають у середньому півтори години, а серіали не менше двадцяти хвилин, ми пропонуємо використовувати АХФ не повністю,

а лише відеофрагменти (ВФ), важливі для розуміння матеріалу АХФ. Інформація з АХФ буде основою для подальшого її використання при створенні навчально-комунікативних ситуацій. Це значно скоротить час, необхідний для використання АХФ на занятті з АМ, а правильно відібрані фрагменти АХФ дозволять оптимізувати процес навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО. З цією метою слід визначитися з критеріями відбору ВФ.

Поняття “критерії відбору” навчального матеріалу трактується методистами як основні ознаки (зміст, структура, обсяг) матеріалу, за допомогою яких оцінюється доцільність або недоцільність його використання з певною навчальною метою [2, с. 151; 12, с. 56]. Виходячи з такого підходу, під критеріями вибору АХФ ми слідом за С. Е. Кіржнер [9, с. 62] розуміємо якісні та кількісні характеристики АХФ, за якими визначається їх придатність/непридатність для використання у навчальному процесі.

Для того щоб відібрати ВФ, ми проаналізували методичну літературу (Кіржнер С. Е., Яхнюк Т. О., Arcaño P.). До критеріїв відбору ВФ С. Е. Кіржнер [9] віднесла такі: 1) доступність; 2) урахування тривалості ВФ; 3) співвідношення діалогічного і монологічного мовлення; 4) прагматичність (урахування композиційно-мовленнєвої форми); 5) нормативність та відносна правильність; 6) співвідношення слухової та візуальної інформації; 7) реактивність; 8) морально-правова цінність [9, с. 69–70].

У свою чергу, при відборі фрагментів АХФ Т. О. Яхнюк керувалася принципом лексико-орієнтованого відбору, що включає такі компоненти: 1) соціокультурна орієнтованість інформації, 2) тематична різноманітність змісту, 3) стилістична диференціація мовного та мовленнєвого оформлення, 4) естетична цінність.

П. Аркаріо [22] пропонує враховувати такі критерії при відборі ВФ: 1) інтерес глядацької аудиторії; 2) доречність змісту; 3) довжина демонстрованого відрізка; 4) незалежність відрізка; 5) наявність/відсутність супровідних опор [22, с. 117].

Отже, після ознайомлення із дослідженнями наших попередників ми визначились із критеріями, необхідними для відбору ВФ для нашого дослідження.

1. Критерій використання нормативного та доступного мовлення в тексті ВФ.

Норма – це прийняте мовленнєве вживання мовних засобів, сукупність правил (регламентацій), що упорядковують вживання мовних засобів в мовленні індивіда [1, с. 270]. У зв'язку з тим, що британський і американський варіанти АМ є основними для опанування студентами ВНЗ, важливо демонструвати АХФ, де звучать саме ці два варіанти АМ [9, с. 68], ізолюючи при цьому такі варіанти АМ, як австралійський, новозеландський, канадський, індійський тощо. Отже, за норму мовлення ми беремо британський стандартизований варіант АМ (received pronunciation (RP) або південно-англійський варіант) та американський стандартизований варіант АМ (general American (GA)).

При цьому ми підтримуємо думку Д. Крістела [19] про те, що варто розмежовувати процеси перцепції (сприйняття) і (ре-)продукції АМ. Студентів слід навчати висловлювати свої думки, чітко дотримуючись одного з варіантів АМ (наприклад, британського чи американського), до того ж студенти повинні вміти висловлюватися, використовуючи стандартизований варіант АМ без сленгового чи діалектичного домішку. Проте на рівні перцепції студенти мають розуміти різні варіанти АМ, притаманні мешканцям як різних англomовних країн, так і жителям різних частин однієї країни (південні штати США, ірландський, шотландський і лондонський діалекти), молодіжний сленг, АМ мешканців інших країн, тобто не носіїв мови, де АМ використовується як лінгва франка.

Однак навчати студентів розуміти різні варіанти АМ слід поступово, тому для майбутніх філологів II–III років навчання ми радимо використовувати ВФ і цілі АХФ, де міститься невелика кількість відхилень від норми. Це, наприклад, відхилення від американського стандартизованого варіанта та вживання таких слів, як gonna (going to), gotta ((have) got to),

ain't (am not, is not, are not, have not, or has not), wanna (want a/to) тощо. До таких фільмів належать *Freedom Writers (2007)*, *Sweet Home Alabama (2002)*, *Two Can Play That Game (2001)*, а також фільми, де помітні відхилення від британського стандартизованого варіанту – *The Leap Year (2010)*, *Downton Abbey (2010)*, *Doctor Who (2005)* та ін.

2. Критерій насиченості ВФ ФО. У зв'язку з тим, що основна мета нашого дослідження – це навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО, ми надаємо перевагу тим ВФ, які містять англomовні ФО. Проте зроблений нами аналіз фільмів засвідчив, що в АХФ недостатня кількість ФО, які відповідають тематиці занять. З огляду на це ми пропонуємо доповнювати ФО з АХФ іншими ФО відповідних тем, відібраних з друкованих (словники, довідники, автентичні підручники) та електронних джерел (інтернет ресурси).

3. Критерій тривалості ВФ. Різні дослідники пропонують використовувати на заняттях з ІМ ВФ різної тривалості: Б. Томалін [23] рекомендує використовувати епізоди у менше ніж 5 хвилин, Д. Вілліс [24] – від 30-ти секунд до 20-ти хвилин; П. Аркаріо [22, с. 118] – від 5–10-ти хвилин. Існує думка, що відео тривалістю більше 2-3-х хвилин є нецікавим та малопродуктивним, а тому студенти втрачають інтерес. Короткі ВФ тривалістю від 1-єї до 4-х хвилин можуть сприяти виконанню багатьох завдань, демонструвати достатнє розмаїття мови, ними краще керувати і вони можуть мати велику мотиваційну силу [20]. Ми пропонуємо скорочувати повнометражні АХФ до 40-ка хвилин, залишаючи ВФ, які мають важливе смислове навантаження. Серіали тривалістю в 43 хвилини можна залишити без змін, або скоротити для виконання більшої кількості вправ на занятті. Комедійні серіали тривалістю в 20 хвилин можна підбирати за тематикою і демонструвати по дві серії для кращого окреслення проблеми, що розглядається.

4. Критерій незалежності ВФ від попереднього контексту. Не слід використовувати ВФ будь-якої тривалості, оскільки порібно слідкувати за тим, щоб ВФ мав певну логіку і завершеність. ВФ має бути зрозумілим без того, щоб постійно перемотувати АХФ для з'ясування хто, що, з якою метою щось зробив чи сказав. Тобто слід використовувати ті сцени та епізоди, де інформація зрозуміла без повернення до попередніх епізодів [23, с. 119].

5. Критерій якості ВФ [22; 23] передбачає високу якість запису АХФ, чіткість зображення, гарний звуковий супровід, можливість бачити АХФ з найвіддаленішого місця в аудиторії, професійну гру акторів, вдалу роботу художника по костюмах, гримерів, режисерів, сценаристів. Критерій якості важливий тим, що на сьогоднішній день АХФ з неякісними компонентами не здатні зацікавити сучасну молодь.

Отже, ми розглянули принципи відбору АХФ, а також визначили критерії відбору ВФ для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО.

Подальшу перспективу дослідження цього питання вбачаємо у відборі АХФ і ВФ, а також розробці системи вправ для навчання майбутніх філологів англomовного говоріння з використанням ФО на матеріалі АХФ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – [2-е изд-во] – М. : “Советская энциклопедия”. – 1969. – 605 с.
2. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх вчителів у навчанні читання англomовних публіцистичних текстів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Бирюк Ольга Василівна. – К., 2005. – 206 с.
3. Бичкова Н. І. Місце автентичних художніх кінофільмів у вивченні іноземних мов і культур / Н. І. Бичкова // Науковий вісник кафедри Юнеско КДЛУ [ЛІНГВАПАКС – VIII]. Філологія, педагогіка і психологія в антропоцентричних парадигмах. – К. : Вид. центр КДЛУ, 2000. – Вип. 3. – С. 596–601

4. Бочкарьова О. Ю. Критерії відбору автентичних аудіотекстів для навчання майбутніх учителів англomовного професійно спрямованого аудіювання / О. Ю. Бочкарьова // Вісник КНЛУ. Серія “Педагогіка та психологія”. – № 11. – 2006. – С. 33–40
5. Виниковецкая Т. А. Методика обучения интерпретации художественного текста [французский язык, языковой вуз] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Виниковецкая Татьяна Ароновна. – М., 1986. – 151 с.
6. Демченко А. И. Обучение самостоятельному чтению студентов первого курса языкового вуза [на материале английского языка] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Демченко Ангелина Ивановна. – Л., 1980. – 21 с.
7. Джагарова Н. М. Педагогические основы использования прогрессивной зарубежной художественной литературы как средства нравственного воспитания студентов в учебном процессе [на материале педвузов] : дис. ... канд. пед. наук / Джагарова Наталья Михайловна. – Минск, 1981. – 203 с.
8. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 262 с.
9. Кіржнер С. Е. Навчання майбутніх юристів усного професійно спрямованого англійського монологічного мовлення з використанням автентичної відеофонограми : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Кіржнер Світлана Естланівна. – К., 2009. – 261 с.
10. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е. И. Пассов – Липецк : ЛГПИ – РЦИО, 2000. – 204 с.
11. Пащук В. С. Навчання студентів мовних спеціальностей усного англійського монологічного мовлення з використанням автентичних художніх фільмів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Пащук Вікторія Степанівна. – К., 2002. – 247 с.
12. Плеханова М. В. Формирование межкультурной компетенции на основе использования аутентичных видеоматериалов при обучении иноязычному общению студентов технического вуза (немецкий язык, базовый курс) : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Плеханова Марина Викторовна. – Томск, 2006. – 228 с.
13. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект / колектив авт. : С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін. – Київ. держ. лінгв. ун-т. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 245 с.
14. Робоча програма з дисципліни “Практика усного та писемного мовлення (англійської мови)” для студентів II курсу [спец. 6.030500 І “Філологія” Мова та література (англійська та друга іноземна мова)] / [уклад. Іванчук В. В., Богун С. В.]. – К. : КНЛУ, 2010. – 54 с.
15. Робоча програма з дисципліни “Практика усного та писемного мовлення (англійської мови)” для студентів III курсу [спец. 6.020303 І “Філологія” Мова та література (англійська та друга іноземна мова); 6.020303 “Філологія” Мова та література (англійська та українська мова)] / [уклад. Іванчук В. В., Богун С. В.]. – К. : КНЛУ, 2010. – 60 с.
16. Смелякова Л. П. Художественный текст в обучении иностранным языкам в языковом вузе (теория и практика отбор) : [монография] / Л. П. Смелякова. – СПб : Образование, 1992. – 141 с.
17. Собкин В. С. Психологический анализ уровней литературного развития старшекласников : автореф. дис. ... канд. псих. наук / Собкин Владимир Самуилович. – М., 1982. – 22 с.
18. Яхнюк Т. О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики (англ. мова II–III курси мовних факультетів) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Яхнюк Тетяна Олександрівна. – К., 2000. – 223 с.
19. Crystal D. Should English be taught as a “global” language? / D. Crystal. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела : <http://www.youtube.com/watch?v=tLYk4vKBdUo>

20. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching* / J. Harmer. – Pearson Education LTD, 2001. – 370 p.
21. Opp-Beckman L. *Shaping the Way We Teach English : Successful Practices Around the World* / L. Opp-Beckman, S. J. Klinghammer. – University of Oregon USA. – 2006. – 154 p.
22. Stempleski S. *Video in Second Language Teaching: Using, Selecting, and Producing Video for the Classroom* / S. Stempleski, P. Arcario // *Teachers of English to Speakers of Other Languages, Inc.*, 1992. – 183 p.
23. Tomalin B. *Video, TV and Radio in the English Class* / B. Tomalin. – London : Macmillan, 1986. – 118 p.
24. Willis D. *The potential and limitations of video* / D. Willis – *Video applications in English Language Teaching*. – Oxford : Pergamon, 1983. – P. 17–27.